

gárság tartalékban a hitlemimust. Ez lehet azzá az eszközzé, amivel a román polgárság a maga számára biztosíthatja a teljes nemzeti profitot az idegen tőkék kizárásával s amivel kiküszöböli az akkumulációs alap hiányának következményeit.

A román polgárság a külföldi tőke elleni harcában már minden rendelkezésre álló eszközt felhasznált. Az ország belső és külső helyzetének gyökeres megváltoztatása nélkül, csak a faszizmus lehet az a keret, amelyben a nemzeti tőke akkumulálása tovább folyhat, különben azonban tovább tart a válság.*

AZ ERDÉLYI FALU ELLENTMONDÁSAI

Irta: VASILE MUNTEANU (Brasov)

Jelen sorokhoz, illetve jobban mondva a bennük érintett kérdéshez néhány előzetes felvilágosítás szükséges. Az ellentmondások, amelyekről beszélünk, nem holmi következtető (deduktív) módszerű elgondolásokból származnak, nem is egyszerű, a „hegyeken túli” tartomány gazdasági életének területéről összegyűjtött felületi benyomások, hanem több erdélyi faluban megejtett vizsgálódás következtetései, s a felforakoztatott számadatok révén világosan megnyilvánuló gazdag bizonyító anyag eredményei.

Mindegyre és mindenütt felvetődik a kérdés, mi a falu igazi arca, életének keresztmetszete? Nincsen nap, amikor a falusiak helyzete, sorsa szóba ne kerülne és nincsen óra, amelyben közéleti vita anyaga ne volna a gazdasági élet. Az értelmiségi osztály különleges módon s előszeretettel foglalkozik a faluval. Nem vitatjuk most, hogyan és miért indító okok terelték a falura a figyelmet. Magát a tényt állapítjuk meg, nevezetesen azt, hogy a város ma már szorgalmasan foglalkozik a falu s a faluban élők dolgaival.

Ámde minden figyelem, minden elméleti falu-foglalkozás és minden kezdeményező munka ellenére is: a vidék, a falvak ép' legbensőbb életükben még titokzatosak, átvilágítatlanok. A falura a vonat, vagy a gépkocsi ablakából esik a tekintet. A falusi embert csak szóbeszédéből ismerik. Az értelmiségiek a maguk sajátos nézete szerint itélik meg a földészek gazdasági és társadalmi helyzetét. Egyesek valamelyik vásár alkalmával egy-egy ötszáz vagy ezerlejest pillantanak meg nála és erre kijelentik: bizonyosan nagy eldugott tőkéje van. Mások viszont összevetve az éghajlatot a táplálkozással, képzeletben megoldják az eugénia kérdését. Sokat beszélnek a gazdasági sejt szerepéről a nemzetgazdaság kérdése körül, de senki sem tudja, mennyire jövedelmező tulajdonképpen a földmives munkája. Ünnepelesen hivatkozunk Erdély gazdagságára, de ha konkrét adatokat akarunk találni, fel kell fedeznünk, hogy a „hegyekben túli” tartománynak még nincs meg a gazdasági leltára. Sokat vitázunk és előadásokat tartunk a nép élettani tő-

*Következtetéseinkben nem vettük tekintetbe a faszizmus hanyatlását nemzetközi méretekben, sem a szomszéd Oroszország gazdasági befolyását, sem a világszerte dolgozó faszizmusellenes erők harcát, amint nem vettük tekintette azokat a komplikációkat, amik egy esetleges európai háborúból származnának. Célunk csak az volt, hogy hü képet adjunk Románia gazdasági helyzetéről.

•kéjéről, azonban senki sem tud rendelkezésünkre bocsátani megbízható statisztikai adatokat a földművelés egészségi állapotáról. Elmélet és ítélet van bőven, de az ezeket kiegészítő bizonyító anyag s a valóság pontos ismerete — hiányzik.

Az általunk megejtett vizsgálódás az erdélyi falvak pontos helyzetképének megismerését célozta. Megközelíteni próbáltuk a gazdasági sejt jelenlegi valóság-tartalmát; megtapintani a vidéki környezet egész érrendszerét, hogy a föld robotosainak teljes valóságos életét föltárhassuk. Ebből a célból egy 80 kérdést tartalmazó kérdőívvel szállottunk ki az erdélyi falvakba. Ennek alapján számolunk be a következőkben a helyszínen megejtett vizsgálódás eredményéről.

*

A magángazdaság a legtöbb faluban összeütközésben került a saját-maga tulajdonviszonyaival. Sokak előtt ez bizonyára paradoxként hangzik, sőt értelmetlenül, mert hiszen az agrárreform éppen arra törekedett, hogy a nagybirtokosoktól kisajátított földek tulajdonviszonyait főleg a földművelések érdekei szerint rendezze. És mégis: olyannyira pontos és való ez, hogy számokkal is igazolható. A föld mindenütt elégtelennek bizonyult a kisbirtok szükségleteinek kielégítésére, még a legkisebbeknél is. Erdély termőterülete egy a mainál négyszerre nagyobb népességet is elláthatna, s ennek a területnek a termékenysége tervszerű gazdálkodással a falu életszínvonalát a legmagasabb fokra emelhetné — azonban ugyanaz a föld, mely a haladás minden következményének megfelel, s bőséges és termőképes: nem bizonyul elegendőnek, ha bármelyik földműves tulajdonszükségletét vesszük tekintetbe. Vegyünk egy példát.

A Blájtól 20 kilométernyire fekvő Rosia de Secas községben, amely községnek a földje a legtermékenyebb egész Erdélyben, minden tulzás nélkül beszélhetünk a tulajdon csődjéről. 1150 lakos közül 300 a n. iskolásgyermek. A gazdasági leltár viszont a földreform révén alig szaporodott 480 holddal, míg a tulajdon középarányosa nem haladja meg az Erdélyben megállapított 1 holdat.

Feltehetjük a sürgető kérdést, hogy ennek a magángazdaságnak a keretében hogyan helyezhető majd el a népességi többlet. A legtudósabb caranista sem szállíthatja ehhez a megfejtő számtant. A kistulajdon nem bír el további osztódást; s így ott, ahol erre mégis kényszerülve volt, az eredmény a lehető legrosszabb: a föld nem biztosította a leg-
elemibb létminimumot sem, a földművesek elégtelenül tápláltak és sorra bér munkára kényszerülnek. Így aztán a kistulajdonos földjén több család, rokon gyűl össze védekezés-kép' ugyanazon gazdaságban és ez a jelenség egyre általánosabbá válik Erdélyben. Vagyis a földművesek között is megjelenik a városokban tapasztalt társadalmi szükség, amikor egy-egy hattagú munkáscsalád legalább három tagjának munkába kell járnia, hogy valamennyiüket fenntarthassa. Csak ép' a hatása ellenkező ennek a kényszerülésnek: ha a munkások a család minél több tagját küldik a gyárba, életszínvonaluk ennek megfelelően emelkedik, a földészeké azonban ezáltal csökken, mert ők csak a tulajdonjogot osztják meg közeli rokonaikkal, míg a gazdaság termőképessége nem változik.

Tíz esztendő múlva Rosia de Secasnak legkevesebb 1500 hold földdel kellene, hogy többje legyen, hogy ott a kisgazdaságok középarányosa megmaradjon és a népességtöbbletnek meglegyen bár a legkisebb társadalmi alapja. De honnan vegyék ezt a földet? Új kisajátítások útján? De csinálhatnak még akár tíz kisajátítást is, valamennyi csődbe kerül, mert a földterület nem növekedik, hogy a tulajdonosok számát szaporítsa.

Sőt: az ellentmondások ép' ott a legszembetűnőbbek, ahol a legtöbb földet osztották a földreform révén. Ezekben a helységekben a földosztás véglegesen bezárta a tulajdon körét. Ott, ahol egyszintre kerültek a dolgok, megszűnik a régi osztályellentét, de helyette megjelentek a magángazdaság ellenmondásai és a magángazdaság belefojtódik a megszűkült tulajdonviszonyokba. Megszűnik a föld drámája, hogy helyette megjelenjen a tulajdon tragédiája.

Főlöszleges megállapítanunk, hogy, a földmives gazdaságnak nálunk, mai termelő formájában, szervi a hibája Az erdélyi városok abba a tőkés termelési rendbe illeszkedtek bele, mely a tőke központosításában, a specializálódásban és a legteljesebb munkamegosztásban mutatkozik, míg a falvakban ma is a legfejletlenebb termelő eszközökkel dolgoznak. Ez a két tökéletesen ellenkező és különböző termelési mód végzetesen elmélyíti az ellentmondásokat. A termelés alapjának elsősege valójában a falu — a falu mégis a város gazdasági imperializmusa alatt él, a város határozza meg árviszonyait és életszínvonalát, bár azt hihetnők, hogy az agrársejt önálló, s bizonyos pontig független a várostól. Az volna a természetes, ha így volna. Amióta társadalom, létezik, a felsőbbrendű termelőformáknak mindig uralmi előjogai voltak az alsóbbrendűekkel szemben, tekintet nélkül az utóbbi számbeli erejére és kiterjedésére.

A földmives gazdaság is **rékényszerül** az alkalmazkodásra, azaz magáévá kell tennie a gazdasági életet jellemző formákat: az agrártőke központosítását, a termelés specializálását és a munkamegosztást. És hogyan valósíthatja ezt meg? Nyilvánvaló, hogy nem az új életre **már** nem kelthető nagytulajdon visszaállításával. A címnek itt nincs jelentősége. Az a lényeges, hogy a kapitalizmus kollektív termelőrendszerét vastörvényszerűen át kell vennie az agrársejtnek is. Addig azonban, amíg ez megtörténik, az erdélyi falu egyensúlytalan életet él. Az agrártulajdon, főleg a kistulajdon kétszeresen is deficités. Elsősorban a földterülettel való viszonylatban, amely kevés arra, hogy minden földmives tulajdonossá váljék, — másodsorban pedig a város termelőrendszerével szemben, amely egyre nagyobb erővel kényszeríti a földmivest az aratás jövedelmezőségéről való lemondásra.

A másik kérdés, melyet itt érintenünk kell: a földmives adósságok kérdése. Ezek az adósságok Erdélyben hektáronként a következők: Hunedoara megyében 7134, Făgăraşban 4850, Brasovban 9980, Tarnava Mareban 9454, Treiscaune megyében 7121, Turda-megyében 3681, Cluj-megyében 3133, Arad-megyében 9961, Alba-megyében 6677, Sătmăre-megyében 3292, Timis-Torontálban 5497, Sălaj-megyében 2743, Sibiu-ban 2884, Ciuc-ban 3602, Simes-ben 7279, Maramuresben 1904, Năsăudban 11100, Mures-megyében 5462, Caras-ban 1744, Bihorban 4059, Târnava Mică megyében 3792 és Odorhei megyében 6013 lej.

Ezek a számok a bucaresti mezőgazdasági kutatóintézet adatai. Anélkül, hogy tárgyilagosságukban kételkednők, — abban a husz közösségben, amit megvizsgáltam, azt találtam, hogy a földmives adósságok messze felülmulják a gazdaság leltár-értékét. A legtöbb adósság a fogyasztásból keletkezett. Ime egy táblázat a fogyasztások természetéről:

30% hozomány, lakodalom, keresztelő, bankkamat.

19% az iskolásgyermek költsége.

16% kényelmi eszközök.

10% épületek tatarozása.

10% ügyvédi költségek.

6% adófizetés.

11% föld és eszközök vásárlása.

A helyszínen még kénytelenek vagyunk más valóságokkal is talál-

kozni. Az agrárkrízis hatását a konverzió megszüntette, de már az előidéző okot nem semmisítette meg. A fogyasztási adósságok ma is folytatódnak, csak más formában. A földmives, mert nincs hitele, nem kölcsönöz többé a bankoktól, de gazdasági teltárát felajánlja a magántőkéséknek. 1934 végén Erdély területén több, mint kettőszázezer hold földet kínáltak eladásra.

A földmives fizetőképességének elmélete ilyenformán megdőlt. És az emberek nem fizetnek, mert nincs honnan. A mezőgazdaságok csődje olyannyira nagy, hogy a parasztok még a legalacsonyabb életszínvonalat is csak kölcsönök segítségével tudják maguknak biztosítani.

Ezekből az ellentmondásokból újabbak támadnak, amelyek szinte groteszk jelleget adnak a falvaknak. A bran-i járás Fundata községében a szó betűszerinti értelmében vett ellátatlan lakosságot találtam, olyan szűk lakásokkal, hogy egy-egy emberre nem jut több egy négyzetméternél. És ez a falu bár nagyon terjedelmes határa van, olyannyira szegény, hogy még egyetlen kutat sem tudtak ott ásni pénzhiány miatt. A földmivesek a szomszéd Muscel megyéből hordják az ivóvizet!

A Fagarasmegyei Vistea de Sus községben a falu mezőgazdasági leltáráról felvett adatok még kegyetlenebb valósággal állítottak szembe. Százötven esztendő gazdasági és társadalmi haladása ebben a faluban a következő: négy háznak a szalmatetejét zsindelytetővel cserélték föl. Tessék jól megfigyelni: ez a haladás százötven esztendő alatt történt.

A Treiscaune-megyei tiszta székely Olteni községben tizenöt esztendő alatt alig építettek négy házat. Ugyanitt bukkantam rá arra, hogy a falu 760 lélekből álló lakosságának ötmillió lej adósága van és hogy ezek a szerencsétlen emberek 50 százalék kamatot fizettek. Nem beszélve arról, hogy öt év óta az itt élő földmiveseknek nincsen semmi jövedelmük, adósságokból élnek és életszínvonalukat szinte a tőkéletes ellátatlanságig kellett redukálniok. Az Olteni községieknek az a sorsuk, hogy így várják meg a vidéki, falusi élet új formájának a megszervezését. Fejlődésük nem függ össze a gabonapiac áralakulásával, az esetleges konjunkturával, hanem a gazdasági rendszer elsődleges kérdése.

Ne beszéljünk azokról a benyomásokról sem, amiket a Móc vidéken és Maramuresben szerezhettünk. Măguri községben pl. a cluji egyetem egyik vegyészje néhány napon keresztül következetesen megmérte egy parasztcsalád és egy disznó ételmét és tudományosan megállapította, hogy ugy mennyiségileg, mint minőségileg a disznó sokkal jobban van táplálva.

A falvak egészségi életének borzongató rendjét is csak futólag érintjük. A Székelyföld falvaiban tízezer lélekre jut egy orvos, míg a városokban 300 lélekre jut. Sibiu megyében a megye 62 milliós költségvetéséből a nép egészségügyének emelésére egészen nevetséges összeget költöttek: 12.000 lejt.

Ime az erdélyi falu hű képe. Halavány kép, hiszen az összegyűjtött anyagból alig néhány számot ismerttettem. A mindenfajta fokozatú és árnyalatú caranizmus vajjon mit állít szembe ezekkel az ellentmondásokkal? Bizonyos, hogy ez a kérdés a vezető réteg számára aktuális, akik földmives szeretete nagyon jól megfér a banktőke és bankkamat legádázabb védőjének, a „Solidaritatea” banktröszt támogatásával. Mert mindezek az ellentmondások nyilvánvalóan konfliktusban vannak az erdélyi értelmiségiek gondolkozásmódjával és egyre nyilvánvalóbban mélyítik az elválasztó szakadékot a tömegek és pártjaink formális caranizmasága között.